

Kadınlar Özgürleşmeden Olmaz!

Zuhal Tekiner

8 Mart'ın Tarihsel Seyri

Simge Yardım

Emeğin Hakları ve Özgürlüğü
İçin Her Anda Mücadele

Öznur Değer

Distopyadan Ütopya
Yaratan Özgür Ruhlar

Yüksel Mutlu

Kadınlara Karşı Kurulan
Siyaset

Fidan Ataselim

Kadın Cinayetleri
Durdurulabilir

İÇİNDEKİLER

1 8 Mart'ın Tarihsel Seyri
Zuhal Tekiner

12 Emeğin Hakları ve Özgürlüğü İçin Her Anda Mücadele
Simge Yardım

17 Distopyadan Ütopya Yaratan Özgür Ruhlar
Öznur Değer

22 Kadınlara Karşı Kurulan Siyaset
Yüksel Mutlu

27 Kadın Cinayetleri Durdurulabilir
Fidan Ataselim

8 Mart'ın Tarihsel Seyri

Zuhal Tekiner-8 Mart 2026

1990'lı yıllar, Kürt kadınlarının kendi kimliği ile 8 Mart alanlarında güçlü ve kitlesel biçimde yer aldığı bir dönem oldu. Olağanüstü Hal uygulamaları, köy boşaltmaları, gözaltılar ve yoğun devlet baskısına rağmen kadınlar geri çekilmedi. Bu dönem hem ulusal kimlik hem de kadın özgürlüğü mücadelesinin alanlarda görünür olduğu bir süreçti

8 Mart, 1857'de ABD'nin New York kentinde tekstil işçisi kadınların düşük ücretlere ve ağır çalışma koşullarına karşı başlattıkları greve uzanır. Grev sırasında yaşanan polis müdahalesi ve fabrikada çıkan yangında 129 kadının hayatını kaybetmesi, kadın emeği mücadelesinin simgesel kırılma noktalarından biri oldu.

1908'de binlerce kadın işçi; oy hakkı, insanca çalışma koşulları ve çocuk işçiliğinin yasaklanması talepleriyle "Ekmek ve Güller" sloganını yükseltti. Bu mücadelelerin ardından 1909'da Amerika Sosyalist Kadın Günü ilan etti. 1910'da Kopenhag'da düzenlenen Kadın Sosyalist Enternasyonal toplantısında Alman sosyalist önder Clara Zetkin'in önerisiyle 8 Mart, yaşamını yitiren kadın işçilerin anısına uluslararası bir gün olarak kabul edildi.

Takip eden yıllarda Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde kutlanmaya başlanan 8 Mart, savaş dönemlerinde yasaklamalarla karşılaşsa da 1960'lardan itibaren yeniden kitlesel bir karakter kazandı. 1977'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun kararıyla resmî olarak Dünya Kadınlar Günü ilan edilmesiyle giderek tüm dünyada kadın mücadelesinin taleplerini yüksek sesle dile getirdiği eylem alanları oldu.

8 Mart'ın İlk İzleri (1921–1980)

Türkiye’de 8 Mart ilk kez 1921’de “Emekçi Kadınlar Günü” olarak anıldı. Cumhuriyet döneminde kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınması önemli bir eşikti; 1960’lı ve 70’li yıllarda sol hareket içinde kadınlar 8 Mart’ı daha görünür biçimde anmaya başladı.

12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrasında ise birçok etkinlik gibi 8 Mart da yasaklandı. Ancak bu dönem aynı zamanda yeniden örgütlenmenin de zemini oldu.

Yeniden Sokağa Çıkış ve Feminist Dalga (1984–1990)

1980’lerin ikinci yarısında feminist hareket güç kazandı. 1984’ten itibaren 8 Mart yeniden meydanlara taşındı. 1987’de düzenlenen Dayağa Karşı Yürüyüş, erkek şiddetini görünür kılan bir dönüm noktasıydı. Bu yılların sloganları artık çok netti:

- “Dayağa hayır”
- “Şiddete son”
- “Sığınak haktır”
- “Bedenimiz bizimdir”

8 Mart artık emek eksenli olmanın ötesinde; beden, kimlik ve yaşam hakkı mücadelesinin de günü hâline gelmişti.

1990'lar: Kürt Kadınlarının Kimliğiyle 8 Mart Alanlarına Çıkışı

1990'lı yıllar, Kürt kadınların kendi kimliği ile 8 Mart alanlarında güçlü ve kitlesel biçimde yer aldığı bir dönem oldu. Olağanüstü Hal uygulamaları, köy boşaltmaları, gözettiler ve yoğun devlet baskısına rağmen kadınlar geri çekilmedi. Bu dönem hem ulusal kimlik hem de kadın özgürlüğü mücadelesinin alanlarda görünür olduğu bir süreçti.

8 Mart 1991'de Diyarbakır'da kutlamalar Dilan Sineması'nda düzenlenen özel bir geceyle başladı. Kürt kadınları ilk kez kendi kimlikleriyle 8 Mart gecesi organize etti. Polisin arama ve kimlik kontrolü katılımı engelleyemedi. Programın sunuculuğu bir erkek ve bir kadın tarafından yapıldı. Konuşmacılar arasında İHD Diyarbakır Şube Başkanı Hatip Dicle de vardı.

Aynı gün yani 1991'de İstanbul'da bir yürüyüş gerçekleştirildi. 300 kişinin Sultanahmet'ten Çemberlitaş'a yürüyüşünde "Kadın erkek el ele, özgür günlere" sloganı dikkat çekiciydi.

Siirt muhabirimize ölüm tehdidi

Yeni Ulke PAZAR GAZETESİ

Newroz Türk bayramı oldu

Ankara hamillik, Kürtler özgürlük istiyor

Gündem Kürtlerin

Artık yeter!

Halepçe unutulmadı

Devlet düşüncelerimizde suç anıyor

Diyarbakır gecesinde muhabirimiz Leyla Zana: "Ülkemizi Kürt kadınına benzetiyorum"

ÖMİTLERİ DE KÖYLERİNDE

KALDI

ADANA, MERSİN, TARSUS A SİRGÜN KÜRTLER

8 Mart 1992

8 Mart 1992 yılında Diyarbakır, İstanbul, İzmir, Adana, Erzurum ve birçok kentte yürüyüşler, paneller ve valilik tarafından yasaklanan mitingler yerine basın açıklamaları düzenlendi. Kadınlar mahallelerde, işyerlerinde ve meydanlarda etkinlikler yaparak 8 Mart'ı kutladı. Bazı kentlerde polis müdahaleleri ve gözaltılar yaşandı.

İstanbul Taksim'de toplanarak İstiklal Caddesi boyunca "8 Mart'ta Kadınların Kurtuluşu İçin İleri" pankartı ve "Yaşasın Kadın Dayanışması", "Biji Tekoşına Hêz'a Jinan" sloganları atan kadınlara polis müdahale etti.

8 Mart 1992'den itibaren sokaklara çıkan Kürt kadınları, toplumsal baskıları ve ulusal mücadelelerini sahaya taşıdı.

8 Mart 1996

8 Mart 1996 yılındaki eylemler, beklenenin üzerinde bir katılım ve coşkuyla gerçekleşti.

İstanbul, Ankara, İzmir, Adana ve birçok kentte 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü, polisin engellemesine rağmen binlerce kadının katılımıyla kutlandı. Eylemlerde kadınlara yönelik şiddet, gözaltılar ve yasaklamalar protesto edildi.

HADEP'li kadınların Diyarbakır, Batman ve Mardin'de yaptığı kutlamalarda kadınlar barış ve özgürlük taleplerini dile getirdi.

9 MART 1996 Yıl: 1 Sayı: 89 Fiyat: 30.000 TL

Özgür ve barışçıl bir dünyaya doğru...

DEMOKRASİ

YASAK TUTMADI 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'ne binlerce kadın kitlesel eylemlerle katıldı

Kadınlar sokağa taşı

Kadınların 8 Mart eylemleri beklenenin üzerinde bir katılım ve coşkuyla geçti. Polis ve valiliklerin aldığı yasaklama kararları birçok yerde etkili olmadı.

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü nedeniyle İstanbul'un değişik yerlerinde eylem ve gösteriler düzenleyen çeşitli siyasi oluşumlara mensup kadınlar, toplumsal taleplerini dile getirdiler. Bakırköy'de toplanan yaklaşık 3 bin kadın "ben" talebini öne çıkarırken, ÖDP'li kadınlar eşitlik istemini vurgulayan sloganlarla Taksim'e yürüdüler.

Ankara, İzmir, Adana, İstanbul ve Mersin. 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü kutlamaları nedeniyle bugün bir gün yaşadı. Polis birçok yerde çeşitli kasımlarla oluşturulan kadın platformlarının düzenlediği etkinlikleri engellemeye çalıştı.

Kürt illerinde HADEP'li kadınlar tarafından gerçekleştirilmek istenen etkinlikler polis engeliyle karşılaştı. Batman'da yoğun polis baskısına rağmen yapılan ekinde bin 500 kişi katıldı. Diyarbakır'da "Banî Zîncîrî"ne izin verilmedi.

HABERLERİ 6 DA

CEZAEVİ ÖNÜNDE KUTLAMA

Ankara Kadın Platformu ve HADEP Kadın Komisyonu üyeleri, 8 Mart dolayısıyla Ankara Merkez Kapalı Cezaevi önünde toplanarak hâşyâ çekip slogan attılar. Burada yapılan açıklamada, süren kâfi sayıya ulaşarak kadınların en çok kadınlara etkilendiği belirtildi. Cezaevinin önünde gerçekleştirilen eylem, başta DEP milletvekili Leyla Zana olmak üzere tüm tutuklu kadınlara ilham verdi. Açıklamaları ardından HADEP Kadın Komisyonu adına Beycan Boztaş ve Av. Fadime Uçar, Zana ile görüşüler.

8 Mart 1997

1997’de “Artık Örgütlüyüz” şiarıyla gerçekleştirilen miting, kadınların bağımsız politik özne olarak kendilerini ifade ettiği bir dönem oldu.

8 Mart 1998

1998’de Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) üyesi kadınlar, bir önceki yılın miting bileşenlerinden ayrıldı. Kürt kadınları 8 Mart’ta toplumsal cinsiyet mücadelesinden önce daha yakıcı gördükleri var olma ve siyasal kimlik mücadelesini öne çıkarmak istedi ve 8 Mart platformuyla ortaklaşamayınca İstanbul Kadıköy ve Diyarbakır merkezli kendi 8 Mart mitinglerini düzenledi.

Erkeklerin de katıldığı eyleme polis saldırdı.

8 Mart 1999

1999 yılında kadınlar siyasal gerilimin gölgesinde alanlara çıktı.

PKK lideri Abdullah Öcalan’ın 15 Şubat uluslararası komployla Türkiye’ye getirilmesinin hemen ardına denk gelen 8 Mart, Kürtler için Dünya Emekçi Kadınlar Günü değil; aynı zamanda siyasal baskılara karşı söz söyleme günü hâline geldi.

Hemen ardından 18 Nisan’da seçime gidileceğinden dolayı Diyarbakır başta olmak üzere Kürdistan illerinde kimlik ve özgürlük vurgusu öne çıktı.

İstanbul’da da sendikalı kadınlar, feminist gruplar, insan hakları savunucuları ve Kürt kadın örgütlerinin katılımıyla yürüyüşler gerçekleşti. “Kadınlar barış istiyor” vurgusu öne çıktı. Yoğun güvenlik atmosferine rağmen kadınlar geri adım atmadı.

8 Mart 2000

2000’li yıllarla birlikte özgün örgütlenmeler güçlendi, Kürt kadın hareketi daha örgütlü ve kurumsal bir yapıya kavuştu. Kadın dernekleri, kadın meclisleri, kooperatifler ve yerel yönetimlerde kadın temsiliyetini güçlendirdi.

8 Mart 2000’de Dünya Kadınlar Yürüyüşü kapsamında İstanbul Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı’nda mitingde bir araya gelen kadınlar “Yoksulluğa, şiddete, baskıya hayır”, sloganları ve “Biz anayız barıştan yanayız”, “Yaşam kadınlarla güzel” pankartlarıyla yürüdü. Yine Diyarbakır’da mitinge izin verilmedi.

8 Mart 2001

Türkiye’de derin bir ekonomik ve siyasal sarsıntının yaşandığı 2001 yılında, 8 Mart, kadınların hem ekonomik yıkıma hem de siyasal baskılara karşı sözünü yükselttiği bir gün oldu. Kadınlar, ekonomik krizin yükünün en ağır biçimde kendi omuzlarına yüklendiğini vurgulayarak alanlara çıktı. İstanbul’da sendikalar, kadın platformları, feminist gruplar ve Kürt kadın örgütleri birlikte yürüdü. Kortejler oluşturuldu. “Savaşa değil kadınlara bütçe” sloganı öne çıktı.

Diyarbakır başta olmak üzere Kürdistan illerinde ise 8 Mart mitingleri valilik tarafından yasaklanınca kadınlar açıklamalar yaptı. “Kadınlar barışın öncüsüdür!”, “Baskılar bizi yıldırılmaz!” sloganları attı.

KADINLAR, MARUZ KALDIKLARI BASKILARA KARŞI DAYANIŞMA İÇİN ALANLARDAYDI

Rengarenk 8 Mart

2000-2001
 2001-2002
 2002-2003
 2003-2004
 2004-2005
 2005-2006
 2006-2007
 2007-2008
 2008-2009
 2009-2010
 2010-2011
 2011-2012
 2012-2013
 2013-2014
 2014-2015
 2015-2016
 2016-2017
 2017-2018
 2018-2019
 2019-2020
 2020-2021
 2021-2022
 2022-2023
 2023-2024
 2024-2025
 2025-2026
 2026-2027
 2027-2028
 2028-2029
 2029-2030
 2030-2031
 2031-2032
 2032-2033
 2033-2034
 2034-2035
 2035-2036
 2036-2037
 2037-2038
 2038-2039
 2039-2040
 2040-2041
 2041-2042
 2042-2043
 2043-2044
 2044-2045
 2045-2046
 2046-2047
 2047-2048
 2048-2049
 2049-2050
 2050-2051
 2051-2052
 2052-2053
 2053-2054
 2054-2055
 2055-2056
 2056-2057
 2057-2058
 2058-2059
 2059-2060
 2060-2061
 2061-2062
 2062-2063
 2063-2064
 2064-2065
 2065-2066
 2066-2067
 2067-2068
 2068-2069
 2069-2070
 2070-2071
 2071-2072
 2072-2073
 2073-2074
 2074-2075
 2075-2076
 2076-2077
 2077-2078
 2078-2079
 2079-2080
 2080-2081
 2081-2082
 2082-2083
 2083-2084
 2084-2085
 2085-2086
 2086-2087
 2087-2088
 2088-2089
 2089-2090
 2090-2091
 2091-2092
 2092-2093
 2093-2094
 2094-2095
 2095-2096
 2096-2097
 2097-2098
 2098-2099
 2099-2100
 2100-2101
 2101-2102
 2102-2103
 2103-2104
 2104-2105
 2105-2106
 2106-2107
 2107-2108
 2108-2109
 2109-2110
 2110-2111
 2111-2112
 2112-2113
 2113-2114
 2114-2115
 2115-2116
 2116-2117
 2117-2118
 2118-2119
 2119-2120
 2120-2121
 2121-2122
 2122-2123
 2123-2124
 2124-2125
 2125-2126
 2126-2127
 2127-2128
 2128-2129
 2129-2130
 2130-2131
 2131-2132
 2132-2133
 2133-2134
 2134-2135
 2135-2136
 2136-2137
 2137-2138
 2138-2139
 2139-2140
 2140-2141
 2141-2142
 2142-2143
 2143-2144
 2144-2145
 2145-2146
 2146-2147
 2147-2148
 2148-2149
 2149-2150
 2150-2151
 2151-2152
 2152-2153
 2153-2154
 2154-2155
 2155-2156
 2156-2157
 2157-2158
 2158-2159
 2159-2160
 2160-2161
 2161-2162
 2162-2163
 2163-2164
 2164-2165
 2165-2166
 2166-2167
 2167-2168
 2168-2169
 2169-2170
 2170-2171
 2171-2172
 2172-2173
 2173-2174
 2174-2175
 2175-2176
 2176-2177
 2177-2178
 2178-2179
 2179-2180
 2180-2181
 2181-2182
 2182-2183
 2183-2184
 2184-2185
 2185-2186
 2186-2187
 2187-2188
 2188-2189
 2189-2190
 2190-2191
 2191-2192
 2192-2193
 2193-2194
 2194-2195
 2195-2196
 2196-2197
 2197-2198
 2198-2199
 2199-2200
 2200-2201
 2201-2202
 2202-2203
 2203-2204
 2204-2205
 2205-2206
 2206-2207
 2207-2208
 2208-2209
 2209-2210
 2210-2211
 2211-2212
 2212-2213
 2213-2214
 2214-2215
 2215-2216
 2216-2217
 2217-2218
 2218-2219
 2219-2220
 2220-2221
 2221-2222
 2222-2223
 2223-2224
 2224-2225
 2225-2226
 2226-2227
 2227-2228
 2228-2229
 2229-2230
 2230-2231
 2231-2232
 2232-2233
 2233-2234
 2234-2235
 2235-2236
 2236-2237
 2237-2238
 2238-2239
 2239-2240
 2240-2241
 2241-2242
 2242-2243
 2243-2244
 2244-2245
 2245-2246
 2246-2247
 2247-2248
 2248-2249
 2249-2250
 2250-2251
 2251-2252
 2252-2253
 2253-2254
 2254-2255
 2255-2256
 2256-2257
 2257-2258
 2258-2259
 2259-2260
 2260-2261
 2261-2262
 2262-2263
 2263-2264
 2264-2265
 2265-2266
 2266-2267
 2267-2268
 2268-2269
 2269-2270
 2270-2271
 2271-2272
 2272-2273
 2273-2274
 2274-2275
 2275-2276
 2276-2277
 2277-2278
 2278-2279
 2279-2280
 2280-2281
 2281-2282
 2282-2283
 2283-2284
 2284-2285
 2285-2286
 2286-2287
 2287-2288
 2288-2289
 2289-2290
 2290-2291
 2291-2292
 2292-2

Another link, storage versus ODF's, had also proved pertinent to ODF's storage can be more better.

with Accredited-Transcripts. My transcript has
expired. I need to renew it. I got a letter
saying that I need to renew it. I need to renew it.

Memorandum of Understanding between the Government of the Republic of Serbia and the Government of the Republic of Montenegro on the delimitation of the border between the two countries.

Kudatlar eplenilse DMF de maddesi
diz. Sığortarlı yavaşlık konulu.

Tutuklu yâkânlar, müstahkem-i cümle,
pekîl kâim ve âbü'l-hayat, dâimdir ismi;

KESKİNGÖR'ÜN İZİNİ ALARSA YAZILAN SÖZLERİN
DİĞER KİŞİLERE KARŞI GÜÇ KULLANIMI (Ceset)

2400 Abad
 Huseyni
 qullu cildat
 sur kumru yod
 hayratlar kelen is
 ceylanu arde
 (Geylan)

Departamento
de la Cruz
Máximo Páez
Cruz, teléfono
señalado
Cruz

Karnavala dönüşen 8 Mart'ın ayrıntıları...

1212

Kısa süreli bir süre için yapılan araştırmalar, Norveç'te oturma hakkı olan bir partiye girenlerin, partiye girmeyenlere göre daha fazla çalıştıkları ve daha fazla para kazandıkları ortaya çıktı. Araştırmacılar, Norveç'te oturma hakkı olan bir partiye girenlerin, partiye girmeyenlere göre daha fazla çalıştıkları ve daha fazla para kazandıkları ortaya çıktı. Araştırmacılar, Norveç'te oturma hakkı olan bir partiye girenlerin, partiye girmeyenlere göre daha fazla çalıştıkları ve daha fazla para kazandıkları ortaya çıktı.

yan Telli dağılarla bəzədilən bəzillərindəki alayda, "Üç Sinek Ağ" dənizdən dənizə 530 kilometr uzunluğunda "Geopha" haqqında bəzə hətta "İrəl"...

En çok kullanılan polimerler arasında yer alan polipropilen, Aras yassılaştıran "seri", "tamir", "tepe" polimeri olarak da bilinen daha genelleştirilmiş "seri" polimeri olarak da bilinir. En sık kullanılan polimerler arasında, diğer polimerler ile birlikte, en çok kullanılan polimerler arasında yer alır. Diğer polimerler arasında, diğer polimerler ile birlikte, en çok kullanılan polimerler arasında yer alır. Diğer polimerler arasında, diğer polimerler ile birlikte, en çok kullanılan polimerler arasında yer alır.

[illegible][illegible]

Kadınlar bir gün artan yoksulluğu, beş kilometre boyunca oturma kuydu.

KADINLAR BA
FEMİNİ

ARİŞ İSTİYOR
ST. KADIN ÇEVRESİ

[illegible]

Levni trakt ishlashda, haridalar yiriklikli qizilg'alichda qizim zangari ishlashda

8 Mart 2002

8 Mart 2002 tarihinde İstanbul Çağlayan’da düzenlenen “Kadınlar Özgürlüğümüz İçin 8 Mart’ta Dayanışmaya, Örgütlenmeye” mitingi, ikibinli yılların başında kadınların ortak mücadele zeminini kurma çabasının bir ürünüydü. Kadınlar alanı mor pankartlar, dövizler ve sloganlarla doldurdu. “Kadınlar birlikte güçlü”, “Erkek egemenliğine karşı örgütlü mücadele”, “Kadın dayanışması yaşatır” sloganları öne çıktı. Mitingin “erkeksiz” olması yönünde uzlaşma sağlansa da politik içerik tartışmalarından dolayı bazı gruplar çekildi.

9 Mart 2002’de Bilgi Üniversitesi Dolapdere Kampüsü’ndeki kadın şenliğinde “Kadınlar vardır” sloganı ön plana çıktı. Dicle Kadın Kültür Merkezi’nin düzenlediği defilede de Kürt kıyafetleri ve kültürü öne çıkarıldı.

8 Mart 2003

2003’te ise İstanbul’da ilk feminist gece yürüyüşü gerçekleştirildi. ABD’nin Irak’ı işgale hazırlandığı günlerde yapılan yürüyüşte kadınlar, erkek siyasi liderlerin fotoğraflarını taşıyarak “Hepsi Erkek, Bu Bir Rastlantı mı?” sloganını yükseltti. Genç kadınların “Gelsin baba, gelsin koca, gelsin devlet, gelsin cop... İnadına İsyan! İnadına İsyan! İnadına Özgürlük” sloganının ilk söylendiği yıl oldu.

Diyarbakır’da kadınlar kitlesel bir yürüyüş ile “Acılarımız ortak, barışı beraber örelim” pankartı taşıdı; “Savaşa hayır” sloganı öne çıktı.

8 Mart 2004

2004 yılındaki yürüyüş ve mitinglerde kadınlar, tacize, tecavüze ve şiddete karşı ses yükseltti. İstanbul Çağlayan Meydanı’nda öne çıkan başlık, “Evde, sokakta, gözetiminde; dayığa, tacize, tecavüze, namus cinayetlerine karşı kadınlar örgütlenin” sloganıydı. Diyarbakır’da yapılan yürüyüş, miting ve basın açıklamalarında “Şiddete hayır” vurgusu yapıldı.

8 Mart 2005

2005 yılında kadınlar, “Alanlar kadınlarındır” sözünü haykırdı. Mitinglerde savaşa ve kadın katliamlarına geçit verilmeyeceği vurgulandı. “Savaşa ve kadın katliamlarına geçit vermeyeceğiz” denildi.

8 Mart 2006

8 Mart 2006 tarihinde kadınlar birçok ilde alanlara çıkarak haklarını, barış ve eşitlik taleplerini dile getirdi. “Katliamlara hayır, barışa evet” sloganı öne çıktı. İstanbul’da gelenekselleşen gece yürüyüşünde “Patriyarkaya karşı feminist mücadele” pankartı açan kadınlar Galatasaray Meydanı’na yürüdü. Eylemde “Jin jıyan azadî”, “Erkekler evde kalsın”, “Yaşasın feminist mücadele” sloganları atıldı.

8 Mart 2007

2007 8 Mart’ı, Kürt kadınları açısından Abdullah Öcalan’ın sağlık sorunları yaşadığı ve zehirlenmiş olabileceği yönündeki iddiaların gündemde olduğu bir döneme denk geldi. Kadınlar birçok ilde ortaya atılan iddiaların yarattığı kaygıyla alanlara çıkarak tecridin kaldırılması talebini dile getirdi.

8 Mart 2008

2008 yılı 8 Mart alanlarında değişmeyen taleplerin başında savaş politikalarına ve kadın cinayetlerine karşı duruş oldu. İstanbul'dan Diyarbakır'a kadar birçok ilde etkinliklerde erkek egemenliğine ve kapitalist düzene karşı mücadele, kadın dayanışması ve direnen emekçi kadınlarla dayanışma temaları belirleyici oldu.

8 Mart 2009

2009 8 Mart'ı Kürt kadınları startı Dersim'den verdi. Artık 8 Mart programları 1 Mart'tan 8 Mart'a kadar sürecek şekilde düzenlendi. Kitleselleşen ve kurumsallaşan yapılar alanlarda mücadelelerini sloganlarla seslendirdi.

8 Mart 2010

8 Mart 2010 yılı kutlamalarında kadınlar meydanlarda "Ortak mücadeleyle özgür bir dünya yaratacağız" sloganını yükseltti.

8 Mart 2011

Geçmiş mücadelelerden devralınan birikimle kadınlar rengârenk dövizler ve yöresel giysilerle meydanlara çıktı. "Kadın özgür olmadan toplum özgür olamaz" sloganıyla taleplerini dile getirdi. Kadın hareketinin odağında, erkek şiddetine karşı yasal ve uluslararası güvencelerin güçlendirilmesi vardı. Kadına yönelik şiddeti toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelinde tanımlayan en kapsamlı uluslararası metinlerden biri olan İstanbul Sözleşmesi, 11 Mayıs 2011'de İstanbul'da imzaya açıldı. 1 Ağustos 2014'te yürürlüğe girdi.

8 Mart 2012

2012 yılında artan katılım ve güçlü politik atmosferle 8 Mart kitleli mitinglere dönüştü. Siyasi tutsak kadınların açlık grevleri ve barış talepleri sahiplenildi. Kadınlar barış ve özgürlük talebini, kadın cinayetlerine karşı öfke ve itirazını dile getirdi.

8 Mart 2013

8 Mart meydanlarında 2013 yılında taşınan dövizlerde Roboski'de 34 sivilin öldürülmesi ve Sakine Cansız, Fidan Doğan, Leyla Şaylemez'in katledilmesine ilişkin görseller yer aldı. Kadınlar siyasi cinayetlerin akıbetini sloganlarında gündemde tuttu.

8 Mart 2014

2014 yılında "Özgür Kadınla Demokratik Ulusa" şiarıyla meydanlara çıkıldı. "Direndik ve buradayız" mesajı verildi.

8 Mart 2015

2015 yılında erkek egemenliğine, kadın cinayetlerine ve savaş politikalarına karşı "Özgür kadınla yeni yaşama" vurgusu öne çıktı.

8 Mart 2017

2017 8 Mart'ının politik tonunu referandum ve başkanlık sistemi tartışmaları

belirginleştirdi. Feminist gece yürüyüşleri patriyarka ile otoriterleşme arasındaki bağı açığa çıkardı. Taksim'de gelenekselleşen yürüyüşler, öğrencilerden beyaz yakalılara ve farklı kimliklerden kadınların katıldığı kitlesel buluşmalara dönüştü. "Bijî 8'ê Adarê", "Kadın örgütlülüğüyle özgür yaşama", "Ar değiliz, zar değiliz, mal değiliz" sloganları öne çıktı.

8 Mart 2020

2020, pandemi koşullarında karşılandı. Pandemi koşulları ev içi şiddet, bakım emeği ve ekonomik yükü daha görünür kıldı. Artan kadın cinayetleri ve şüpheli ölümler karşısında öz savunma tartışmaları öne çıktı; cezasızlık politikaları meydanlarda sıkça dile getirildi.

8 Mart 2021

2021 yılında İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararına karşı yükselen itirazlar 8 Mart'a damga vurdu. "Vazgeçmiyoruz" sloganı hukuk mücadelesinin simgesi haline geldi.

8 Mart 2022

2022 yılında İran'da Jina Mahsa Amini'nin ölümü sonrası yükselen "Jin, jijan, azadî" sloganı küresel bir direniş çağrısına dönüştü. Brandenburg Kapısı'na yansıtılan bu slogan dünya çapında sahiplenildi. Aynı yıl çocuk istismarı, artan kadın cinayetleri ve cezasızlık protestolarının ana başlıkları arasında yer aldı.

Ekonomik krizin derinleşmesiyle kadın emeği yeniden merkezde yer aldı. Eşit işe eşit ücret, kreş hakkı ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe talepleri öne çıktı. "Savaşa değil kadına bütçe" çağrılarıyla militarizme karşı ekonomik adalet talep edildi.

8 Mart 2023

Seçim süreçleri ve artan otoriterleşme tartışmalarıyla 8 Mart iç içe geçti. Feminist gece yürüyüşleri polis engellemelerine rağmen kitleselliğini korudu. "Geceleri de meydanları da terk etmiyoruz" mesajı sürdürüldü.

8 Mart 2024–2025

Kazanılmış hakların savunulması, cezasızlığın son bulması, şiddete karşı etkin koruma mekanizmalarının kurulması ve demokratik alanın genişletilmesi talepleri etrafında şekillendi.

Sonuç olarak; 1857'den 2025'e uzanan 8 Mart, her yıl bir miras bırakarak izini sürdürdü. 1980–90'lı yıllardan 2000'lere kadar yasaklara rağmen kadınlar sokaklarda taleplerini dillendirmekten vazgeçmedi. Özgürlük arayışı olan tüm kadınların buluşma, sesini duyurma ve itirazlarını dile getirdiği politik mecralar oldu. Kadınlar, sokaklarda erkek şiddetine karşı mücadele, savaşlara karşı barış, hukuki güvencelerin korunması ve ekonomik-siyasal krizlere karşı kolektif dayanışma ekseninde mücadelesini kesintisiz sürdürdü.

Emeğin Hakları ve Özgürlüğü İçin Her Anda Mücadele

Simge Yardım-8 Mart 2026

Kadın işçilerin emek sömürüsüne karşı başlattığı mücadele, aradan geçen onlarca yıla rağmen hala güncelliğini koruyor. Çünkü kadın emeğinin sömürülme biçimleri değişse de özü büyük ölçüde aynı kalmıştır. Kadın emeği hâlâ ucuz, esnek, güvencesiz ve denetim altında tutulabilir bir emek gücü olarak görülmekte; kadınlar çoğu zaman işgücü piyasasında ikincil ve eşitsiz bir konuma itilmektedir

Tarih boyunca kadınlar patriyarkal tahakküme karşı direnirken, aynı zamanda emeklerinin değersizleştirilmesine ve sömürülmesine karşı da direnmişlerdir. Bugün dünyanın pek çok yerinde kadınların karşı karşıya kaldığı eşitsizlikler, kadın emeğinin kapitalist üretim ilişkileri ile patriyarkal toplumsal düzenin kesişim noktasında nasıl konumlandırıldığını açıkça göstermektedir. Kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesi, aynı zamanda emeğin özgürleşme mücadelesidir.

8 Mart 1857’de New York’ta tekstil işçisi kadınların insanca çalışma koşulları ve eşit ücret talebiyle başlattığı grev ve ardından yaşanan katliam, bu mücadelenin dönüm noktalarından biridir. Kadın işçilerin emeklerine sahip çıkarak; insanca çalışma koşulları ve eşit ücret talebiyle başlattığı mücadele aradan geçen onca yıla rağmen kararlılıkla sürüyor. Sonraki dönemlerde ise oy hakkı hareketlerinden sendikal örgütlenmelere, savaş karşıtı kadın eylemlerinden feminist grevlere kadar kadınlar yoksulluğa, cinsiyetçiliğe, ırkçılığa, militarizme yani hem patriyarkaya hem de sömürü düzenine karşı mücadele etti. Clara Zetkin’in önerisiyle 8 Mart’ın uluslararası mücadele günü ilan edilmesi, kadın emeği ile eşitlik ve özgürlük talebinin birleştiği tarihsel bir eşikti.

Bu tarihsel mücadele hattı, Türkiye’de de güçlü bir karşılık buldu. Özellikle 70’li yıllarda kadınlar, grevlerde, fabrika direnişlerinde ve mahalle örgütlenmelerinde aktif rol aldı. 80’li yıllarda ise ev içi emek, cinsiyet temelli şiddet ve gündelik hayattaki eşitsizlikler kadın mücadelesinde daha bağımsız bir politik gündem haline geldi. 90’lı yıllardan bu yana Kürt kadınlarının kesişimsel ayrımcılığa vurgu yaparak kimlik, dil hakları ile aynı zamanda savaşa, militarizme, erkek şiddetine, emek sömürüsüne ve yoksulluğa karşı başlattıkları mücadele ile birlikte Türkiye kadın hareketi güçlenerek mücadelesini sürdürüyor.

Kadın işçilerin emek sömürüsüne karşı başlattığı mücadele, aradan geçen onlarca yıla rağmen hala güncelliğini koruyor. Çünkü kadın emeğinin sömürülme biçimleri değişse de özü büyük ölçüde aynı kalmıştır. Kadın emeği hâlâ ucuz, esnek, güvencesiz ve denetim altında tutulabilir bir emek gücü olarak görülmekte; kadınlar çoğu zaman işgücü piyasasında ikincil ve eşitsiz bir konuma itilmektedir.

Oysaki, kadın emeği, doğayla ve yaşamla kurduğu ilişki ile toplumsal yaşamın temellerini inşa etmiştir. Ancak ataerkil uygarlık ile kadınlar üretici pozisyondan çıkarılmış, kadınların emekleri değersizleştirilmiş, toplumsal yaşamdan koparılmıştır. Erkekler evin geçimini sağlayan, emeği değerli görülen özne konumuna getirilirken; kadının emeği, hem ücretsiz ya da düşük ücretli işgücü olarak sömürülmüş hem de bakım ve duygusal emeği görünmez kılınmıştır. Kadının ev içindeki görünmeyen emeği de kapitalist sistemin temel aracı olmuştur. Çünkü kapitalist üretim kendisini yeniden üretecek işgücünü ancak ev içi bakım ve yeniden üretim sayesinde sürdürebilir. Kadının ücretli işgücüne katılımı ekonomik özgürlük açısından önemli olsa da öte yandan kadınlar bu alanda da ayrımcılıkla, güvencesizlikle ve düşük ücretlerle karşı karşıya kalmaktadır. Kapitalizm kadın emeğini istihdama dahil ederken bile onu cinsiyetçi, hiyerarşik ve sömürüye dayalı bir sistemin parçası haline getirmekte; bakım emeğini ise kadınların “doğal” görevi olarak tanımlamaya devam etmektedir.

Bugün tekstil atölyelerinde, çağrı merkezlerinde, kamu hizmetlerinde, tarımda, hizmet sektöründe ya da fabrikalarda çalışan milyonlarca kadın benzer sorunlarla karşı karşıyadır. Kadınlar çoğu zaman daha düşük ücret almakta, kayıt dışı ya da yarı zamanlı çalışmaya zorlanmakta, terfi süreçlerinde cam tavanlara takılmakta ve sendikal örgütlenme hakları çeşitli baskılarla engellenmektedir. Son yıllarda yaygınlaştırılan esnek çalışma modelleri, ev eksenli üretim ve taşeronlaştırma en çok kadınları etkilemektedir. Bu çalışma biçimleri çoğu zaman kadınlara bir “istihdam fırsatı ve özgürlük” olarak sunulsa da güvencesiz ve düşük ücretli bir çalışma düzenini kalıcı hale getirmektedir.

Kadınların hane içinde bakımı, ev içindeki ücretsiz emeği aksatmadan istihdama dâhil edilebilmesi sağlanmaya çalışılmakta yani kadınlara ataerki ile kapitalizmin çıkarlarını kesiştiren bir çalışma alanı yaratılmaktadır. Bakım hizmetlerinin kamusal bir hak olarak örgütlenmemesi kadınların ekonomik ve toplumsal yaşama katılımını doğrudan sınırlamaktadır. Kreşlerin yetersizliği, yaşlı ve hasta bakım hizmetlerinin toplumsallaştırılmaması, kamusal olarak sunulmaması ve sosyal politikaların aile merkezli biçimde tasarlanması kadınların istihdamdan çekilmesine ya da daha düşük gelirli işlere yönelmesine yol açmaktadır. “Kamuda tasarruf” adı altında yürütülen tüm politikalar bakım krizini derinleştirmekte, bütçe planlarında neredeyse kadının adı bile geçmemektedir.

Kadınların hem ücretli emek piyasasında yer alması hem de ev içi bakım sorumluluklarını sürdürmesi beklendiğinde ortaya çıkan tablo çifte bir emek yükünü ifade etmektedir. Özellikle son dönemlerde önümüze çıkan “iş ve aile yaşamını uyumlulaştırma” politikası ile yarı zamanlı-esnek çalışma meşru hale getirilmekte, kadınlar haftanın belirli günlerinde, yarı zamanlı bir biçimde istihdama katılırken, kadınların “doğal görevi” olarak görülen bakım ve ev içi emek sürecinin de sürdürücüsü olmak zorunda kalmaktadır. Dolayısıyla kadın işsizliği artmakta, kayıt dışı çalışma yaygınlaşmakta ve düşük ücretli güvencesiz istihdam biçimleri normalleşmektedir. Özellikle göçmen ve mülteci kadınlar için kayıt dışı çalışma yaygın bir emek sömürüsü haline gelmektedir. Vergi politikaları ve sosyal güvenlik sistemleri de kadınları eşitsiz konuma itmektedir. Parçalı çalışma ve düşük prim gün sayıları emeklilik döneminde daha düşük gelir anlamına gelmekte, bu durum kadın yoksulluğunu derinleştirmektedir. Bugün dünyada giderek daha fazla dile getirilen bir gerçek açığa çıkmaktadır: yoksulluk giderek kadınlaşmaktadır.

Kadın emekçiler çalışma yaşamı içerisinde yalnızca ekonomik sömürüyle değil, aynı zamanda şiddet ve ayrımcılıkla da karşı karşıya kalmaktadır. İşyerlerinde mobbing, cinsiyetçi söylemler, taciz ve ayrımcılık ataerki ile kapitalizmin kadın emeği üzerindeki iş birliğinin başka bir boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır. İşyerlerinde kadına yönelik şiddeti önleyecek mekanizmalar oluşturulmamakta, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün işyerlerinde şiddet ve tacizin önlenmesine ilişkin 190 sayılı sözleşmesi birçok ülkede uygulanırken Türkiye’de imzalanmasına dönük bir çalışma bulunmamaktadır. Tüm bu alınmayan önlemler ise şiddeti arttırmakta ve kadınların güvenli çalışma koşullarına erişimini zorlaştırmaktadır.

Kadınların tüm bu eşitsiz çalışma koşullarına karşı örgütlenmesi ve hakları için mücadele etmesi de çeşitli baskılarla engellenmeye çalışılmaktadır. Sendikal faaliyetlere katılan kadın emekçiler işten çıkarılmakta, tehdit edilmekte ya da patronların/idarecilerin istediği sendikalara üye olmaları için baskı yapılmaktadır.

Ancak kadınların tarihi sadece baskının değil, örgütlü direnişin de tarihidir. Bugün de kadınlar emeğin değersizleştirilmesine, güvencesizleştirilmesine ve görünmezleştirilmesine karşı mücadelelerini sürdürüyor, işyerlerinde cinsiyetçi uygulamalara, mobbinge ve yönetsel keyfiliğe karşı ses çıkıyor, sendikal mücadelede daha fazla söz ve karar hakkı talep ediyor. Kadınların sendikal mücadeleye katılımı arttıkça sendikal hareket de demokratikleşiyor ve güçleniyor.

Öyle ki kadın emeği özgürleşmeden toplum özgürleşmez. Kadınlar eşit olmadan demokrasi kurulamaz. Kadın emeğinin özgürleşmesi için, her işyerinde kreş zorunluluğunun getirilmesi; devredilemez ebeveyn izinlerinin artırılması, bakım emeğinin sadece kadınlara değil topluma ve devlete ait bir sorumluluk olarak yeniden tanımlanması gerekmektedir. Ayrıca, esnek ve güvencesiz istihdam biçimlerine son verilerek tam zamanlı-güvenceli istihdamın esas alınması; işyerinde şiddet ve tacizi önlemeye dönük yasal düzenlemelerin güçlendirilmesi, örgütlenme hakkının önündeki tüm yasal ve fiili engellerin kaldırılması kadın emeği mücadelesinin talepleri arasında yer almaktadır. Ayrıca kadınların eşit-güvenli çalışma koşullarının sağlanması, bakım emeğinin toplumsallaştırılması, cinsiyetçi iş bölümünün ortadan kaldırılması için politikalar üretilmesi gerekmektedir.

Kadın emeğinin özgürleşmesi, kadınların sadece emek piyasasında eşit haklar elde etmesi değil, patriyarkal ve kapitalist sistemin bütünlüklü biçimde sorgulanmasını da gerektirir. Rojava’da kadınların öncülüğünde geliştirilen eşit temsiliyet, kadın meclisleri ve kadın kooperatifleri gibi pratikler, kadın emeğinin özgürleşmesine dair alternatif toplumsal örgütlenme modellerinin mümkün olduğunu göstermektedir. Rojava kadın devrimi, Kadınların yaşamın her alanında özneleşmesi, bakım emeğinin toplumsallaştırılması, kadınların kolektif örgütlenmesi ve demokratik bir toplumsal yaşamın inşası açısından önemli deneyimler ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak tarihimizden aldığımız miras ve pek çok deneyimden hareketle emeğin özgürleştiği ve toplumsal yaşamın öznesi kılındığı başka bir yaşam mümkün. Öyleyse bugün kadınların emeğini görünmezleştiren, değersizleştiren ve güvencesizleştiren

düzene karşı umut ve kararlılıkla mücadeleyi sürdürmek gerekiyor. Biliyoruz ki kadın özgürleştikçe toplum özgürleşir. Kadın emeği özgürleştikçe, demokratik, eşit, özgür bir toplum inşa edilir. 8 Mart, bu gerçeği bir kez daha hatırlama ve örgütlü mücadeleyi büyütme çağrısıdır. Emeğin hakları ve özgürlüğü için 8 Mart'tan 1 Mayıs'a ve her anda mücadeleye...

Distopyadan Ütopya Yaratın Özgür Ruhlar

Öznur Değer-8 Mart 2026

Yaşamı inşa ederek toplumsallığa en önemli katkısı sunan kadının yaşam dışı mekânlar olan hapishanelere hapsedilmesi, kadın bedeni ile kadın zihninin cezalandırılması gibi ideolojik bir amaç taşıyor. Beton duvarlar kadın bedeni üzerinde ciddi olumsuz etkiler doğuruyor

Hapishane, zindan, cezaevi... Arapça kökenli olup “tutsak etme” veya “kapatma” anlamını taşıyan hapishane; zindan, mahpushane, cezaevi gibi kelimelerle de biliniyor. Tarihte bilinen en eski hapishane, kayıtlara göre MÖ 1000’li yıllarda Mezopotamya ve Mısır’daki yer altı zindanlarıdır. Antik Yunan ve Roma’da “suçlular” ölüme kadar bu karanlık yerlerde tutulurdu. Daha çok “zindan” ismiyle bilinen eski hapishaneler, yer altında bulunan soğuk, karanlık ve küçük hücreli mekânlar olarak biliniyor. Eski tip hapishanelerin bir emsalini, Dara Antik Kenti’nde bulunan Dara Zindanı’nda görmek mümkün. Ancak günümüz hapishanelerinin prototipini oluşturan ve “özel savaş” aparatı olarak kullanılıp “ıslah” kavramıyla modern kölelik formülünü inşa eden ilk modern hapishane ise 1595 yılında Hollanda’nın başkenti Amsterdam’da kuruldu. İsmi Rasphuis olan bu hapishane, “suçluların eğitilip iyileştirilmesini”, yani “ıslah” edilmesini amaçlayan ilk modern hapishanedir. Özetle, hapishaneler başlangıçta cezalandırma ve bekletme (zindan) amaçlı iken, 16’ncı yüzyıl itibarıyla iktidarların modern köle üretme ve özel savaş mekânı hâline gelerek ıslah ve çalıştırma (modern hapishane) odaklı kurumlara dönüşmüştür.

Michel Foucault, “Hapishanenin Doğuşu” adlı eserinde hapishaneleri “devletin bireyleri sürekli gözlem, disiplin ve eğitim yoluyla yeniden şekillendirme mekanizması” olarak tanımlıyor. Günümüzde alfabenin neredeyse tüm harflerinin denendiği mimari yapılardan oluşan hapishane modellerini “toplumsal izolasyon” ve “özel savaş alanları” olarak ele almak mümkün. Avrupa modellerinin yanı sıra Türkiye hapishane modelleri de 2000 öncesi ve sonrası olmak üzere ikiye ayrılır. 2000’li yıllardan önce “E”, “M”, “D” gibi kalabalık koğuş sistemine göre inşa edilen hapishane tipleri, 2000’li yıllardan sonra “F” Tipi Hapishanelerin inşa edilmesiyle daha derin bir izolasyon alanına dönüştü. Türkiye’de 2025 yılı verilerine göre 273’ü kapalı, 12’si kadın kapalı ve 9’u çocuk kapalı olmak üzere toplam 405 cezaevi bulunuyor. Cezaevlerinin kapasitesi 295 bin iken, cezaevlerinde 19 bini kadın ve 4 bin 593’ü çocuk olmak üzere toplam 419 bin hükümlü ve tutuklu bulunuyor. Öte yandan anneleriyle cezaevinde bulunan 0–6 yaş arası çocuk sayısı ise 759 ila 849 olarak kayıtlara geçti. Yani kapasitenin neredeyse iki katına yakın tutsak bulunuyor.

Modern hapishanelere geçişle birlikte “suç” veya “suçlu” oranındaki ciddi artış (politik tutsakları kapsam dışı tutuyorum), devletin özel savaş politikasını gözler önüne sererken modern ve ilkel kölelik arasındaki farkı da açığa çıkarmış oluyor. Eski tip hapishanelerde tutsaklar, karanlık ve soğuk hücrelerde ölüme terk edilir veya “kürek mahkûmu” gibi kas gücünden faydalanılarak ilkel kölelikle tutsaktan devlet lehine verim alınmaya çalışılırken; günümüz “S”, “Y”, “F”, “T”, “L” gibi özel tipli hapishaneler ile birlikte tutsağın zamana yayılmış ölümü ve teslim alınmış zihni esas alınır. Yani esaret altında tutulan bedenin yanı sıra zihin de teslim alınmaya çalışılır. Foucault’nun “Hapishane, suçluyu cezalandırmaktan ziyade disipline edilmiş uysal bedenler üretmeye yarayan bir iktidar aygıtıdır.” vurgusu tam da buna denk düşüyor.

Yaşadığımız dünya realitesinin çok ötesinde sınırları çizilmiş duvarlarla örülü hapishaneler, birçoğumuzun tahayyül edemediği bir ütopya değil, distopyadır. Başka bir dünya olarak da adlandırabileceğimiz bu sınır ötesi duvarların ardındaki yaşamlara odaklandığımızda ise iki temel dualitenin yaşam sürdüğünü görüyoruz: zulüm ve direniş. İnsan bedeni ve zihninin yaşam süremeyeceği distopik alanlar olan hapishaneler, iktidar odaklı uygulamalarla zulmün adeta yapı taşına dönüşüyor. Tüm bunlar genel bir tanımlamayı barındırırken, bir de en görünmeyen gerçekliklere değinmekte fayda var: hapishanede kadın olma olgusu... Ve hapishane hakkında bilmediğimiz nice detay...

Mimari yapıları yukarıda bahsettiğim gibi çoklu harflerden oluşurken, son süreçte yüksek güvenli hapisane inşalarıyla beraber “S” ve “Y” tipi hapisaneler en sık duyduğumuz harfler arasında. Bu tip özel savaş endeksli hapisanelerin başlangıcı “F” tipi hapisanelerdir. 2000’de faaliyete geçen bu tip cezaevlerine karşı tutsaklar, “Hayata Dönüş Operasyonu” olarak bilinen saldırı karşısında tutsaklar direniş sergilese de gelişen direniş sırasında birçok tutsak yaşamını yitirdi. Bu hakikat ışığında bakıldığında, “ölüm evleri”ne dönüşmüş hapisaneleri modern mezarlıklar olarak da tanımlamak mümkün. Her bir hücre bir mezar demek. Ve tutsaklar, ince ince kazılan bu beton mezarlıklarda ölüme, yalnızlığa ve toplumsuzluğa mahkûm ediliyor.

Bir de hapisanenin kadın boyutuna eğilmekte fayda var. Belki de en az bilinen gerçekliğe... Erkekler tarafından inşa edilen hapisaneleri “erkek tipi cezaevleri” olarak tanımlamakta bir beis yok. Neden mi? İktidarların toplumdan izole ettiği bir kesimi “ıslah” (adli), bir kesimi ise “cezalandırma” (siyasi) amacıyla hapsedtiği distopik ve gri duvarların ötesinde neler yaşandığı realitesi, bize yansıyanın yüzde 30’undan az. Aklımızda şekillenen temel metafor; demir, parmaklık ve tel örgü. Oysa bu distopik mekânlar demir parmaklık ve tel örgünün çok ötesinde bir özel harp politikası taşıyor.

Her şeyin en ince ayrıntısına kadar önceden ayarlandığı bu mekânlarda yaşam, devletin yarattığı distopyanın “patronu” cezaevi müdürü tarafından koordine edilir. Hapishane içindeki en etkili üst amir olan cezaevi müdürü, yönetmelik ile çizilen sınırların dışına çıkarak keyfi uygulamaları yasalara dayanmaksızın yapma ayrıcalığına sahip. Tutsakların uyku saatinden uyanma saatine, yemek saatinden duş saatine, spor saatinden sosyal aktivite saatine yani akıllara gelebilecek yaşama dair her eylem gri kurumların üst amiri olan cezaevi müdürleri tarafından belirlenir. Müdür olmadığında hiyerarşi bir alt kasta devreder. O kastın adı da “gardiyan”dır. Türkçeye Fransızcadan giren ve “bekçi” anlamı taşıyan bu kavram, sonrasında modern hapisanelerle birlikte aldığı “infaz koruma memuru” adı ile yumuşatılmaya çalışıldı.

Ancak özü şu ki hapisanenin en gaddar, acımasız kastını oluşturan gardiyanlık — ki gaddarlıktan geldiği söylenir — hiyerarşik düzlemde müdür ve cezaevi yönetiminin bir alt tabasını, yani alt kastı oluştursa da fiiliyatta üst kastı aşan uygulamaları tarihsel bellekteki yerini koruyor.

Üst kast alt kastı suç işletmek ve politik uygulamalarını hayata geçirmek için kullanırken, alt kast ise ideolojik duygularını ve “hayvani” dürtülerini tutsaklar üzerinden tatmin

etmeyi amaçlar. Yani üst kast ile alt kast arasında örtük, yazısız bir anlaşma vardır. Biri yapar, biri ise yaptırır. Devlet hiyerarşisindeki işçi-patron tanımının tezahürü hapishanelerde de bu şekilde işler. Müdür talimat verir, gardiyan yapar. Ancak “kraldan daha kralcı kesilen” gardiyanlar zamanla kanıksadıkları role benzeşerek talimat beklemeksizin kendini kimi zaman üst kastın yerine de koyarak — ve aynı zamanda üst kasttan aldığı güvenceyle — birtakım keyfi uygulamaları hayata geçirir. Örneğin bir tutsağa hakaret etmekte, şiddet uygulamakta, onur kırmakta bir beis görmez. Çünkü en temelde karşısındaki insanı “insanlık” olgusuna layık görmez ve başına gelen her şeyi “hak eden bir suçlu” olarak görür. Tutsaklara gardiyanlar tarafından yapılan çıplak arama, taciz, tecavüz, şiddet ve işkence gibi olaylarda ortada yasal eksende de işlenen aleni bir suç varken, bu suç nedeniyle cezalandırılan tek bir gardiyan örneği yok. Bu da devlete bağlı kurumsal kastikler arasındaki örtük ve yasal bağı özetliyor.

Yaşamı inşa ederek toplumsallığa en önemli katkıyı sunan kadının yaşam dışı mekânlar olan hapishanelere hapsedilmesi, kadın bedeni ile kadın zihninin cezalandırılması gibi ideolojik bir amaç taşıyor. Beton duvarlar kadın bedeni üzerinde ciddi olumsuz etkiler doğuruyor.

Kadınların regl gibi dönemlerde temel ihtiyaçlara erişimin en kısıtlı olduğu ve hatta kadın yapısına uygun olmayan mimari yapısı ve fiziki koşulları sonucunda hijyen pedine bile ulaşamıyor oluşu, Lilith ve İnanna’dan bu yana tarihsel cezalandırmanın güncel örneğini oluşturuyor.

Kaldıkları hücrelerin tek kişilik olması onları toplumdan izole etme amacı taşıırken; toprakla buluşamamaları, bir bitkiyi ya da çiçeği sevememeleri, güneşe yüzlerini dönememeleri, gökyüzünü çoğu zaman tel örgülü küçük bir pencereden veya dikdörtgen bir alandan seyretmeleri, yaşama ve doğaya ait her şeyden muaf tutulmaları ise temelinde ideolojik savaşın en derin boyutunu anlatıyor. Psikolojik olarak yalnızlaştırılan, toplumdan izole edilen toplum yaratıcıları bir de ideolojik cezalandırılmalarla mücadele etmeyi öğreniyor. Bu nedenle kadın tutsaklar, hapsedilen bedenleriyle ruhlarını özgürleştirmenin ve zihin dünyalarını esaretten kurtarmanın direnişini sürdürüyor.

Bu kapsamda Dünya Kadınlar Günü’nde hapsedilen özgür ruhların yaşadığı distopyayı nasıl bir ütopyaya çevirdiklerini görünür kılmak gerekiyor. Edebiyat, sanat, müzik, siyaset gibi birçok alanda önemli yapıtlara, ürünlere imza atan kadın tutsaklar; özel savaşın izolasyona dönüştürdüğü hapishanelerdeki gri duvarları ve tel örgüleri aşarak bir kuşun

tınısıyla bize ulaşıyor. Tutsak bedenler, özgür ruhlar aynı zamanda “Barış ve Demokratik Toplum” sürecinin de birer öznesi.

Yazılı tarihi ve kanunlarını, sözlü direnişin eylem bulmuş hâliyle değiştirebiliriz.
8 Mart tüm tutsak kadınlara kutlu olsun.

Kadınlara Karşı Kurulan Siyaset

Yüksel Mutlu-8 Mart 2026

Oysa nafaka bir lütuf değil, kadınların ev içi emeğinin ve uğradığı ekonomik şiddetin tazminidir; bu hakkın gaspı, kadını aile içine hapsedme stratejisinin hukuki ayağıdır. Sadece bu kadar mı kadınların yaşamına, alanına, özgünlüğüne, seçimlerine yönelik saldırıları, değil tabii ki

HÜDA-PAR 2012 yılında kuruldu. 2014 yılında ilk seçimlere katıldı. Tabii, AKP listelerinden seçilen dört milletvekili 2023 yılından beri Türkiye Büyük Millet Meclisi’ndeler. Konumuzla ne ilgisi var dersiniz, açıklamalarına bakacak olursanız birçok değerlendirmenin kadınlar üzerinden yapıldığını göreceksiniz. Birkaç örnek verelim:

HÜDA-PAR Mersin Milletvekili Faruk Dinç, hastanelerde kadın hastalıkları bölümlerinde erkek personelin olmasının “ciddi bir sorun” olduğunu söyleyerek “yalnızca kadın personelin çalıştırılmasını” istedi. Yani haremlik-selamlık uygulansın dedi.

Bir başkası, HÜDA-PAR’ın Seçim İşlerinden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Mahmut Şahin. Partisinin “2023 Seçim Vizyon Belgesi”ni açıklarken şu ifadeyi kullandı:

“Kadına yönelik her türlü şiddetin ve istismarın önlenmesi için, kadının çalışma şartlarının fıtratına ve insan haysiyetine uygun hâle getirilmesi için, aile kurumunun nesli ifsat eden zararlı akımlara karşı korunması ve güçlendirilmesi için, yuvaları dağıtan evlilik dışı ilişkilerin, nikâhsız birlikteliklerin ve zinanın yeniden suç sayılması için, sapıklığın propagandasının suç kapsamına alınarak yeni nesillerin zararlı akımlardan korunması

için, 6284 Sayılı Kanun’un değiştirilmesi ve süresiz nafaka uygulamasına son verilmesi için, evlilikte 25 yılını tamamlayan kadınlara emekli maaşı bağlanması için HÜDA-PAR Meclis’te olmalıdır.”

Burada da 6284 sayılı yasaya ve süresiz nafakaya karşı olduklarını açıkça ifade ediyorlar. An itibarıyla istediklerinin büyük bölümü gerçekleşmiş durumda. İstanbul Sözleşmesi bir gecede iptal edildi, süresiz nafakanın kaldırılması için çalışmaları son sürat devam ediyor. Artık erkekler kadına karşı yükümlü oldukları nafakayı, ki bu miktar genelde kadının ya da çocuğun hakkettiğinin çok çok altındadır, vermeyecek. Çünkü erkek egemen sistem sürekli kendini korumak ve kollamak zorunda.

Oysa nafaka bir lütuf değil, kadınların ev içi emeğinin ve uğradığı ekonomik şiddetin tazminidir; bu hakkın gaspı, kadını aile içine hapsetme stratejisinin hukuki ayağıdır. Sadece bu kadar mı kadınların yaşamına, alanına, özgünlüğüne, seçimlerine yönelik saldırıları, değil tabii ki;

Geçtiğimiz günlerde TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu’nda sunum yapan Sağlık Bakanı Kemal Memişoğlu yine sezaryenle doğumu hedef aldı.

Memişoğlu, “Sezaryen bir doğum şekli değildir, bir ameliyat şeklidir. Bunun sanki doğumun bir şekliymiş gibi algılanması ve algılatılması yanlıştır. Çünkü doğal olan normal doğumdur, fizyolojiktir. Doğum müdahale olmadan da yapılabilecek doğal bir süreçtir. Ben sezaryene karşı bir adam değilim; yeter ki tıbbi endikasyon olsun. Ben de 1966’da sezaryen ile doğdum.” ifadelerini kullandı.

Hemen arkasından gelen konuşma ise HÜDA-PAR milletvekilinin haremlik-selamlık çağırısı oldu.

“Çalışmak isteyen kadınların inançlarının gereği olan kılık ve kıyafetleri nedeniyle çalışmalarına engel olunmamalıdır. Bunun yanında geçim yükümlülüğünü erkeğin yüklenmesi, kadın için çalışmada tabii önceliğin evi olması gerektiğine inanmaktayız.”

Yine kadının yok sayıldığı, önceliğin mutfağa ve eve verildiğini görüyoruz.

Yeni bir uygulama da Milli Eğitim Bakanlığı’ndan geldi.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 12 Şubat 2026 tarihinde yayımlanan ve 81 il valiliğine gönderilen “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Kapsamında Ramazan Ayı Etkinlikleri” başlıklı yazıda; okul öncesinden ortaöğretime kadar tüm kademeleri kapsayan bir program önerildi.

Bu programda 4–6 yaş grubundaki çocukların öğretmenleri eşliğinde camiye götürülmeleri, kendilerine iftar sofrası kurma ve sadaka taşı gibi ritüellerin öğretilmesi, ailelerden “Ramazan hazırlığı yaparken veya dua ederken” fotoğraf istenmesi, ortaokul ve liselerde “İftarda Konuşalım” başlıklı söyleşiler düzenlenmesi ve Ramazan temalı görsellerle çalışmalar yapılması talep edildi.

Bu da yetmezmiş gibi itiraz edenlere dava açılacağı söylendi. Yine itiraz edenlere yargı sopası gösteriliyor.

68 vatandaş tarafından imzalanan ve binlerce yurttaşın destek verdiği “Laikliği Birlikte Savunuyoruz” başlıklı metin hakkında da yargı süreci başlatılacağı açıklandı. Milli Eğitim Bakanı Yusuf Tekin söz konusu metnin Milli Eğitim Bakanlığı’nın okullara gönderdiği ve kamuoyunda “Ramazan Genelgesi” olarak bilinen düzenlemeye karşı hazırlandığını savundu.

Bu örnekler çoğaldıkça çoğalır; sayfalar yetmez. Bunlar son zamanlarda yaşanan birkaç örnek. LGBTİ+ nefretini de unutmayalım.

İktidarın kadın düşmanlığı zirveye çıkmış görünüyor.

Mesela HÜDA-PAR’lı vekilin dediği şey: doğum tercihi ve sağlığa erişim hakkı kadın–erkek diye ayrılamaz ve siyaset malzemesi hâline getirilmemelidir. Bu konuda söz söyleyecek olanlar kadınlar olmalıdır. Tıbbi prosedürler ideolojik kalıplarla değil, kadın sağlığı ve hasta özerkliği esas alınarak yönetilmelidir; siyaset elini kadın bedeninden derhâl çekmelidir.

Doğum yöntemine bile karışacak kadar söz sahibi olmak istemek, kadın bedeni üzerinde tahakküm kurmaktır. Kadınlar nasıl doğum yapacaklarına, kaç çocuk doğuracaklarına, hangi doktora gideceklerine — o doktor kadın mı erkek mi — kendileri karar vermelidir.

Bunun yerine erkekler Meclis’te bunlar hakkında konuşmayı bırakıp sağlıkta, eğitimde ve yoksulluğu nasıl bitireceklerini tartışıp önlem alsalar daha iyi olacaktır. Ayırıştırıcı,

cinsiyetçi öneri ve uygulamalarla kadını kamusal alandan koparmak ve eve kapatma arzusu, erkek egemenliğinin en büyük hedeflerinden biridir.

Okullar; siyasal iktidarların ya da herhangi bir inanç anlayışının toplumu biçimlendirme tahayyüllerine göre değil, pedagoji biliminin evrensel ilkelerine göre faaliyet göstermelidir.

4–6 yaş dönemi, çocuğun bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimi açısından kritik önemdedir. Bu dönem; sorgulama, keşfetme, sembolik düşünce geliştirme ve problem çözme becerilerinin temellerinin atıldığı bir süreçtir. Bu yaş grubundaki çocukların kurumsal olarak dini içerik ve ritüellerle kuşatılması pedagojik açıdan doğru değildir.

Eğitim ortamı; çocukların kimlikleri, inançları ya da inançsızlıkları nedeniyle ayrıştığı değil, eşit yurttaşlık temelinde bir arada bulunduğu alanlar olmalıdır. Çocukların soyut düşünme yetisi gelişmeden yapılan bu kurumsal dayatmalar “çocuğun üstün yararı” ilkesine aykırıdır ve eğitimde inanç tarafsızlığını yok etmektedir.

Devlet ve Milli Eğitim Bakanlığı, yurttaşların inançları üzerinden toplumsal ayrışma yaratacak politikalardan uzak durmalıdır. Laik, bilimsel ve demokratik eğitim; anadilinde eğitim hakkının tanındığı, farklılıkların baskı altına alınmadığı, özgürce bir arada yaşadığı bir toplumsal zeminin güvencesidir.

Bu uygulamalara bakıldığında, tekçi zihniyetin kadın düşmanlığını her geçen gün artırdığı görülmektedir. Bu politikalar toplumu germekte; kadın cinayetlerinin ve kadına yönelik şiddetin önünü açmaktadır.

Nitekim günde altı kadının öldürüldüğü bir coğrafyada kadın katliamlarını, yoksulluğu ve şiddeti önlemek yerine kadın bedeniyle uğraşmak, tahakküm kurma arzusundan başka bir şey değildir.

İktidarın “ben yaptım oldu” anlayışıyla hayata geçirdiği bu uygulamalara karşı başta kadın örgütleri, sivil toplum kuruluşları ve siyasi partiler olmak üzere Türkiye’nin demokratikleşmesinden yana olan tüm güçlerin bu zihniyetle mücadele etmesi gerekiyor.

Çünkü mesele yalnızca kadın meselesi değil; demokrasi meselesidir.

Bu durumda bir Hristiyan çocuk Ramazan etkinliklerinde ne yapacak? Bir Alevi çocuk ve ailesi bununla korkusuzca mücadele edebilecek mi? Bu durum kamusal alanın tek tipleştirilmesi ve farklı inançlara sahip yurttaşların anayasal güvencesi olan eşit yurttaşlık hakkına vurulmuş bir darbedir.

Hepsinden öte, bu uygulamalarla mücadele ederek toplumu örgütlemek ve kimsenin ötekileştirilmediği, herkesin kendini özgürce ifade edebildiği bir Barış ve Demokratik Toplum sürecine en güçlü desteği vermek önemlidir.

Toplum demokratikleştiğinde erkek de demokratikleşecek, kadın da nefes alacaktır.

8 Mart etkinliklerinin olduğu bu günlerde örgütlenerek “İsyanımızla Direnişi, Direnişimizle Özgür ve Eşit Yaşamı Örüyoruz” şiarıyla daha çok kadını örgütlemek birincil hedefimiz olmalıdır.

Kadın Cinayetleri Durdurulabilir

Fidan Ataselim-8 Mart 2026

Kadına yönelik şiddet, cinayet ve istismar hiç olmadığı kadar “örtbas edilebilir” bir zeminde. Öyle bir iklim ki; İzmir’de selde yitirdiğimiz Balımnaz ve Nergiz Türkkal kardeşlerin ölümü bile bugün şüpheli. Uzun süren mücadelesiyle adalet arayan Fatmanur Çelik ve kızı Hifa’nın ölü bulunması da bu karanlık tablonun bir parçası

2025 yılı verileri önümüzde duruyor: 294 kadın cinayeti, 297 şüpheli kadın ölümü. Yıllardır hazırladığımız raporlar karanlık bir eşiğe ulaştı: İlk kez şüpheli kadın ölümleri, kadın cinayetlerinden çok yaşandı. Bu bir istatistik sapması değil; cezasızlığın yeni sığınağıdır.

Sadece geçtiğimiz Şubat ayında 23 kadın cinayeti işlendi, 29 kadın şüpheli şekilde ölü bulundu. Yine aynı Şubat ayında, tek bir günde altı kadın hayattan koparıldı: Filiz, Aylin, Gönül, İlknur, Kübra ve Zeynep. Bu ölümler birer kader ya da tesadüf değildi. Önlenebilir cinayetlerdi.

Öldürülen kadınlardan ikisinde devletin “koruma” sözü olan “uzaklaştırma kararı” vardı. Bir arkadaşımız sığınakta kalıyordu; yalnızca çocuklar için eve döndüğünde, o güvenli alanın dışına çıktığı an öldürüldü.

Ceyda Yüksel davası ise karşımızda bir ibret vesikası gibi duruyor. Serkan Dindar tarafından katledilen Ceyda için 5,5 yıldır sürdürdüğümüz adalet mücadelesinde, failin “cinsel yakınlık beklentisine hayır denilmesi” haksız tahrik indirimi sayıldı. Bu karar, kadınların “hayır” deme hakkına yargı eliyle vurulmuş bir darbe olarak tarihe geçti.

Uluslararası ilişkiler siyasi tarihinde bir ilki yaşatan Türkiye’de oluyor bunlar. İlklerle övünen siyasi iktidarımızın bu topraklardaki kadınlara “armağanı”, kendi ülkesinde ve adını taşıyan şehirde imzaya açılan Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nden (Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi) ayrılan ilk ülke olmak oldu.

Hukuksuzca geri çekilen o imza ile kadınların bu topraklarda yaşadığı şiddet sarmalı arasında kanlı bir nedensellik görüyoruz.

Çünkü o imza, kadını koruyan dört ana kalkanın (4P) fiilen indirilmesi anlamına geliyordu:

- **Önleme:** Şiddeti doğuran zihniyetle mücadele erozyona uğradı; şiddet artık daha “karartılabilir bir iklimde” yeşeriyor.
- **Koruma:** Uzaklaştırma kararı olan kadınların öldürülmesi, devletin “koruma” görevini sadece kağıt üzerinde bıraktığını gösteriyor.
- **Kovuşturma:** Şüpheli ölümlerin cinayetleri geçmesi, etkin soruşturma yükümlülüğünün zayıfladığını ve faillerin “intihar” veya “kaza” süsü arkasına saklanabildiği bir cezasızlık boşluğu bulduğunu gösteriyor.
- **Bütüncül Politikalar:** Kurumlar arası koordinasyonun kopmasıyla, kadınlar sığındıkları eve adım attıkları an savunmasız bırakılıyor.

O gece masada bırakılan imza, bugün sokaktaki failin elinde bir “sessiz onay belgesi”ne dönüştü. Kadınları koruyan hukuki kalkanlar indirildikçe, şiddet failleri daha da cesaretleniyor. Çünkü cezasızlık yalnızca adaletsizlik yaratmaz; aynı zamanda yeni suçların da zeminini hazırlar.

Kadına yönelik şiddet, cinayet ve istismar hiç olmadığı kadar “örtbas edilebilir” bir zeminde. Öyle bir iklim ki; İzmir’de selde yitirdiğimiz Balımnaz ve Nergiz Türkkal kardeşlerin ölümü bile bugün şüpheli. Uzun süren mücadelesiyle adalet arayan Fatmanur Çelik ve kızı Hifa’nın ölü bulunması da bu karanlık tablonun bir parçası.

Oysa bu tabloyu değiştirmek mümkün. Bu bir kader değil, bir tercih meselesi. Kadın cinayetleri durdurulabilir; yeter ki o koruma kalkanları yeniden, tavizsiz bir şekilde inşa edilsin. İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun etkin biçimde uygulansın. Çünkü bu ülkede kadınlar yaşamak istiyor, ölmek istemiyor.

Karanlık Dağıtılabilir, Gerçekler Gün Yüzüne Çıkabilir

Şüpheli kadın ölümlerinin artışı hızlansa da toplumsal irademiz ve siyasi kararlılığımızla yaşam hakkımızı korumak mümkün. Üzeri örtülmeye çalışılan her bir şiddeti, istismarı ve cinayeti açığa çıkarmak da bizim elimizde.

İntihar ve kaza süsü verilmiş, cezasız bırakılmış, soruşturması etkin yürütülmemiş nice ölümdede gerçekler bizim ısrarımızla açığa çıktı. Çünkü her şüpheli ölümün arkasında mutlaka saklanan bir gerçek vardır. Onlar bizim somut kazanımlarımız, adalete tutunacağımız dallarımızdır:

Eskişehir’de Sevim Özdemir’e intihar etti diyeceklerdi. Adli tıp raporu sayesinde Mehmet K. tarafından boğarak öldürüldüğü ortaya çıktı. Oysa fail de camdan atlamış ortak intihar senaryosuna her şeyi uydurmuştu.

İzmir’de Duygu Bölükbaşı banyoda havlupana asılı halde ölü bulunmuştu. Davasında tırnaktan çıkan DNA’ya rağmen beraat kararı verilmişti. Keşif raporu “intihar değil” derken, hakimin “vicdani kanaati” cezasızlığın kapısı oldu. Ama yılmadık; erkeğin beyanına sonsuz güvenen o yargı pratiği, istinafta mücadelemizle bozuldu.

Manisa’da 2009 yılından beri kayıp olan Ebru Koyuncu’nun öldürüldüğü 17 yıl sonra açığa çıkabildi. Ebru kayıp, adı konmamış katil cezasızdı.

İstanbul’da Ece Kılıçarslan evindeki balkondan düşerek ölü bulundu. Şiddet gördüğü, uzaklaştırma kararı aldırıldığı bir fail vardı karşımızda. Adli tıp, fizik ve kriminoloji uzmanlarının hazırladığı bilimsel raporlar; Ece’nin “düşmediğini”, omzundan itilerek “atıldığını” kanıtladı.

Hiçbir karanlık sonsuza kadar sürmez. Bu yüzden her şüpheli ölümün peşini bırakmamak hayati önem taşıyor. Olay yeri incelemelerinin eksiksiz yapılması, adli tıp raporlarının titizlikle hazırlanması, tanıkların dinlenmesi ve dosyaların “intihar” ya da “kaza” denilerek hızla kapatılmaması gerekir. Momentum ve düşüş açısı hesaplamaları, HTS kayıtları, DNA eşleştirmeleri... Gerçeğe ulaşmak için hepsi gereklidir. Ama en çok da politik irade gerekir. Ve o irade, susmayan ve vazgeçmeyen bizleriz.

Kadınlar hayatları için minnet etmiyor; biz de siyasi iktidar karşısında minnet etmeyeceğiz.

Biz biliyoruz ki gerekler saklanabilir ama yok edilemez. Kadınlar susmadıka, dayanışma büyüdüğü ve mücadele ısrarla sürdürüldüke karanlık mutlaka dağılır.

Kadın cinayetleri durdurulabilir.

Şüpheli kadın ölümleri aydınlatılabilir.

Cezasızlık sona erdirilebilir.

Çünkü bu ülkede kadınların istediğı net:

Ölmek değil, yaşamak. Eşit ve özgür yaşamak – bunu hak ediyoruz.